Elhuyar Egutegia 2025

Zientzia-emakumeak argira

Nawal El Saadawi · Lurdes Ansa Maiz · Maria Jesus Esteban Galarza · Jeanne Baret · Amena Karimyan · Harriet Martineau · Suzuko Ainhoa Tamura · Halet Çambel · Uxue Lazcano Dobao · Margaret

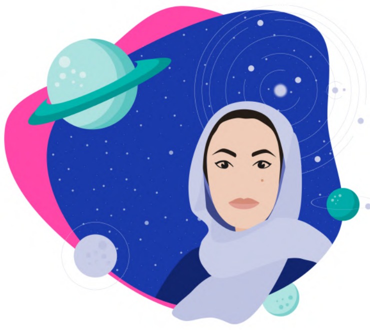
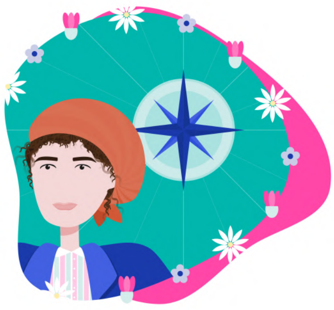

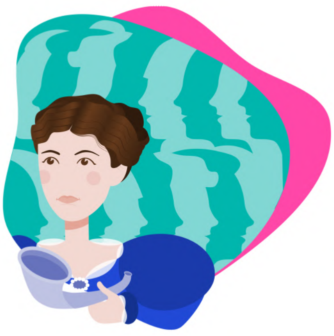

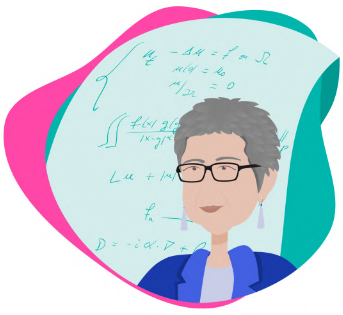

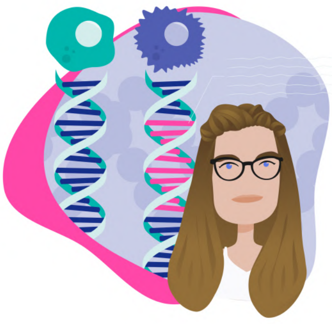

Galarza · Jeann… imyan · Harriet Martineau · Suzuko Ainhoa Tamura · Halet Çambel · Uxue Lazcano Dobao · Margaret Crane · Patricia Rodríguez Brennan · Dorotea Barnés González

elhuyar
ezagutuz aldatzea

ISBN: 978-84-129038-1-2

Nawal El Saadawi

Kairo (Egipto)
1931-2021

"Feminista izateko,
ez da nahikoa emakumea izatea."

Medikua, idazlea eta aktibista

Emakume arabiarren eskubideen alde zabaldutako ideiek eta idatziek erradikal islamiarren heriotza-mehatxuak, espetxeratzea eta erbesteratzea ekarri zizkioten, besteak beste. Gaur egun ere haren lanak debekatuta daude Egipton.

2025 • Urtarrila

		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

Jaiegunak: Euskal Herrian, Hego Euskal Herrian, Ipar Euskal Herrian, Araban, Bizkaian eta Gipuzkoan, Nafarroan

elhuyar
ezagutuz aldatzea

Lurdes Ansa Maiz

Andoain (Gipuzkoa)
1961

"Zientzia fikzioa
ez delako,
gizarteak zien-
tziaren berri izan behar du.
Funtzio hori liburuek bete izan dute; orain,
ordea, bestelako formatuak datoz. Baina beti euskaraz!"

Zientzia-materialen edizio-arduraduna

Euskarazko lehen hiztegi entziklopediko osoaren erredaktoreetako bat izan zen, 1990eko hamarkadaren hasieran. Ordutik, zientzia euskaraz irakastea eta dibulgatzea ahalbidetu duten ehunka argitalpenen arduraduna izan da Elhuyarren. Azken urteotan, zientzia-hezkuntza sustatzen duten proiektuetan ibili da buru-belarri.

2025 • Otsaila

					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28		

Jaiegunak: Euskal Herrian · Hego Euskal Herrian · Ipar Euskal Herrian
Araban · Bizkaian eta Gipuzkoan · Nafarroan

elhuyar
ezagutuz aldatzea

Maria Jesus Esteban Galarza

Alonsotegi (Bizkaia)
1955

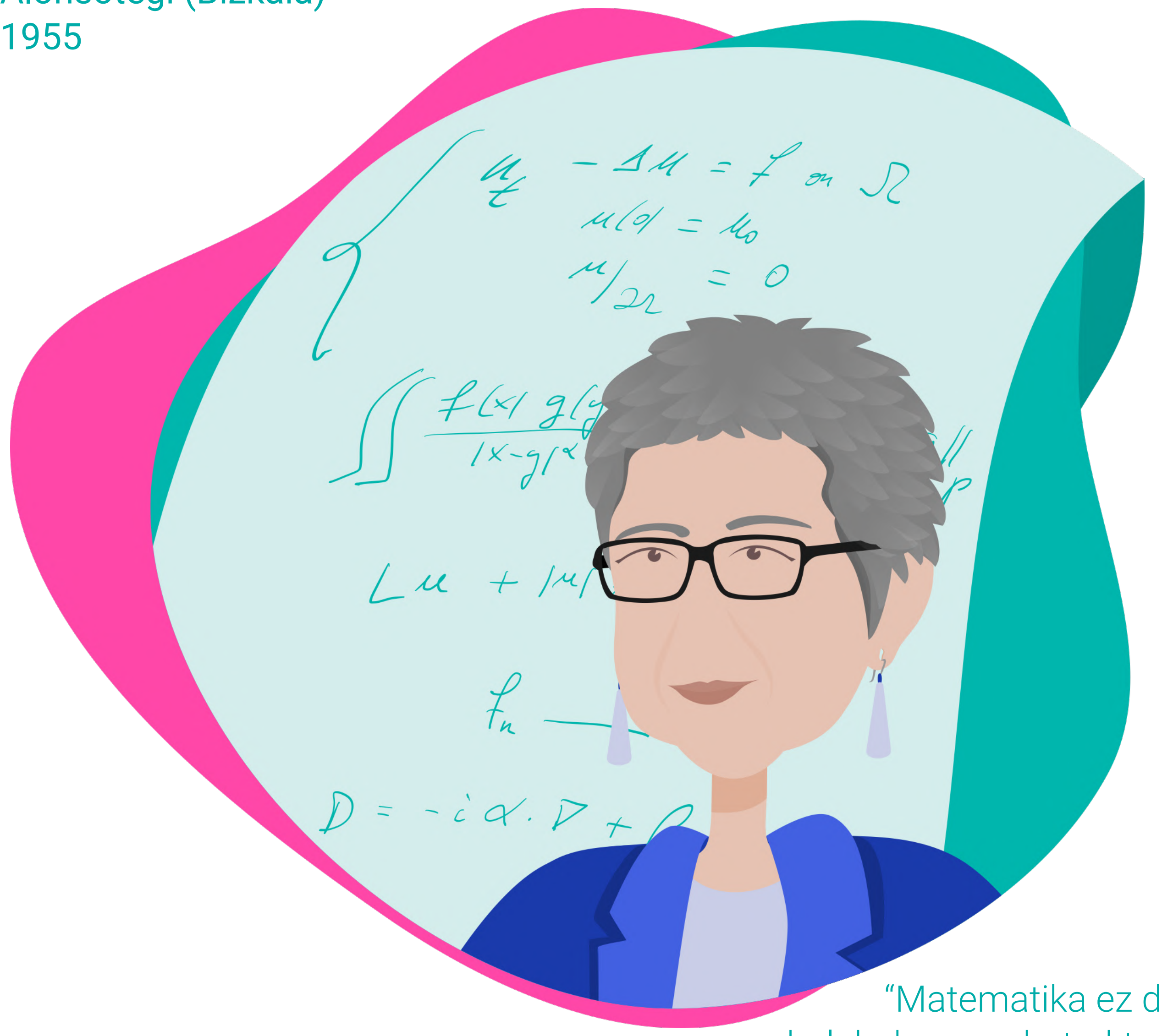

"Matematika ez da
halabeharrez abstraktua;
matematikaren tresnekin egindako ereduen
bidez, posible da mundu erreala hobeto ikastea eta ulertzea."

Matematikaria

Matematika euskaraz landu zuen lehenengo zientzialarietako bat da. Ibilbide profesionala Frantzian egin du, eta, gaur egun, ikertzailea da herrialde horretako ikerkuntza-erakunde nagusian, CNRSn. Nazioarteko izendapen eta sari ugari jaso ditu.

2025 • Martxoa

					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

Jaiegunak: Euskal Herrian · Hego Euskal Herrian · Ipar Euskal Herrian
Araban · Bizkaian eta Gipuzkoan · Nafarroan

Jeanne Baret

La Comelle (Frantzia)
1740-1807

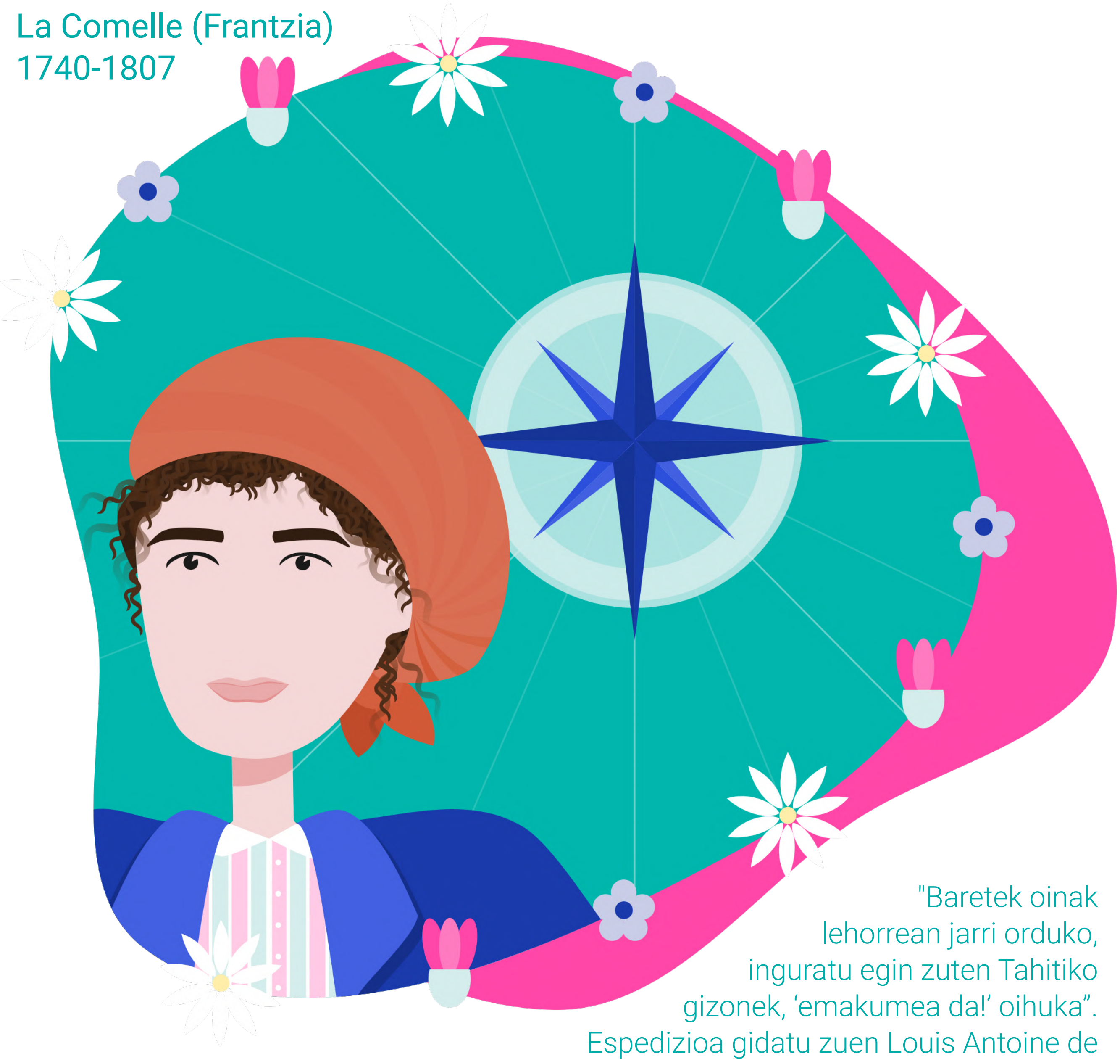

"Baretek oinak lehorrean jarri orduko, inguratu egin zuten Tahitiko gizonek, 'emakumea da!' oihuka".
Espedizioa gidatu zuen Louis Antoine de Bougainvilleren bidaia-kontakizunean jasotako pasadizoa.

Botanikaria

Emakumeak itsasontzietan sartzea debekatua zegoenean, gizon mozorrotu eta munduari bira egin zion lehen emakumea izan zen 1767an. Ordura arteko inoizko landare- eta intsektu-espezie bilduma naturalistarik handiena osatzeko lanetan parte hartu zuen; besteak beste, geroago lorategi eta etxeetara zabaldu zen bugainbilea aurkitu zuten.

2025 • Apirila

	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

Jaiegunak: Euskal Herrian · Hego Euskal Herrian · Ipar Euskal Herrian
Araban · Bizkaian eta Gipuzkoan · Nafarroan

elhuyar
ezagutuz aldatzea

Amena Karimyan

Herat (Afganistan)
1996

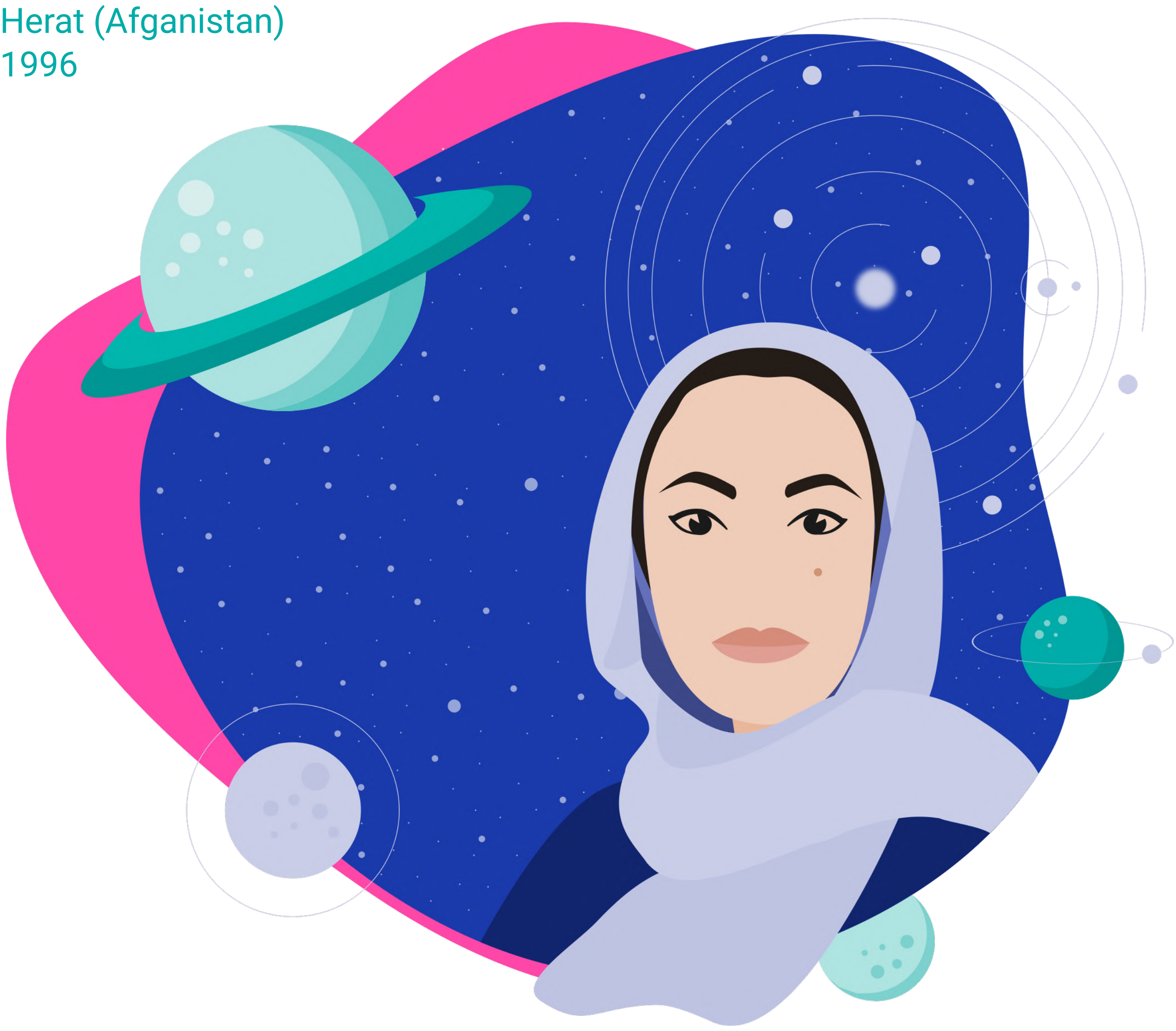

"Ekin atsedenik gabe zure barru-barruko desirak lortzeko, zailak eta eskuraezinak izan arren."

Astronomoa, aktibista eta idazlea

Kayhana elkarte astronomikoaren sortzaileetako bat da, zeinak helburu baitu Afganistango emakume eta neskei astronomia irakastea. 2021ean, talibanen erregimenetik ihes egin zuen, eta, gaur egun, Alemanian bizi da errefuxiatuta.

2025 • Maiatza

			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Jaiegunak: Euskal Herrian · Hego Euskal Herrian · Ipar Euskal Herrian · Araban · Bizkaian eta Gipuzkoan · Nafarroan

elhuyar
ezagutuz aldatzea

Harriet Martineau

Norwich (Erresuma Batua)
1802-1876

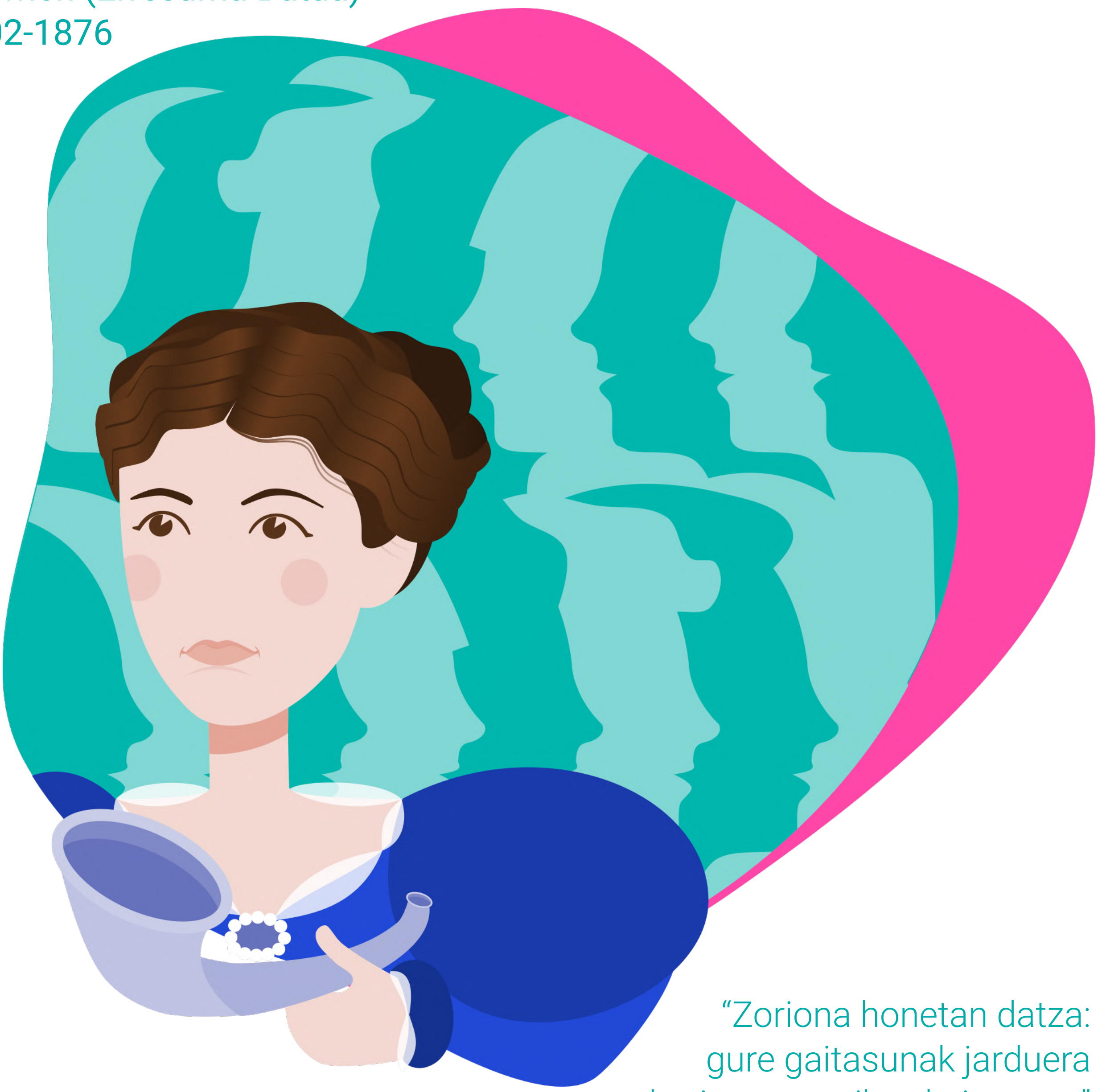

"Zoriona honetan datza:
gure gaitasunak jarduera
bati oso-osorik eskaintzean."

Ekonomialaria eta soziologoa

Lehen emakume soziologoa eta, aditu askoren iritziz, diziplina horren ama. Bizi zuen garairako ideia probokatzaile eta ausartak erakutsi zituen ekonomiari eta soziologiari buruzko azterlanetan. Haurtzaroan hasi zen entzumena eta dastamena modu progresiboan galtzen.

2025 • Ekaina

						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

Jaiegunak: Euskal Herrian · Hego Euskal Herrian · Ipar Euskal Herrian
Araban · Bizkaian eta Gipuzkoan · Nafarroan

elhuyar
ezagutuz aldatzea

Suzuko Ainhoa Tamura

Aichi (Japonia)
1934-2015

"Euskararen etorkizunak
ez nau kezkatzen. Badakit
lan handia egin behar dena oraindik,
baina bistan da hizkuntza osasuntsu dagoela."

Hizkuntzalaria

Waseda Unibertsitateko irakaslea. Hizkuntzen gramatika eta bereziki hitz-ordena ikertu zituen, tartean zenbait hizkuntza gutxituena. Japoniako lehen euskara-irakaslea izan zen, eta euskal ikasketetarako oinarri sendoa jarri zuen herrialde hartan. 2000. urtean ohorezko euskaltzain izendatu zuten.

2025 • Uztaila

	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

Jaiegunak: Euskal Herrian · Hego Euskal Herrian · Ipar Euskal Herrian · Araban · Bizkaian eta Gipuzkoan · Nafarroan

elhuyar
ezagutuz aldatzea

Halet Çambel

Berlin (Alemania)
1916-2014

"Nahiago nukeen denbora gehiago eduki izan banu. Ikasketak bukatu eta zuzenean hasi nintzen lanean. Damu dut beste zerbait egiteko denborarik hartu ez izana."

Arkeologoa eta eskrimalaria

Haleten familia turkiarra zen, eta hura haurra zela itzuli ziren Turkiara. Indusketa-lanak egin zituen, eta ezinbestekoak izan ziren herrialde horretako kultura-ondarea kontserbatzeko. 1936an, Olinpiar Jokoetan lehiatu zen lehen emakume turkiarra ez ezik lehen emakume musulmandarra ere izan zen.

2025 • Abuztua

				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

Jaiegunak: Euskal Herrian · Hego Euskal Herrian · Ipar Euskal Herrian
Araban · Bizkaian eta Gipuzkoan · Nafarroan

elhuyar
ezagutuz aldatzea

Uxue Lazcano Dobao

Bergara (Gipuzkoa)
1995

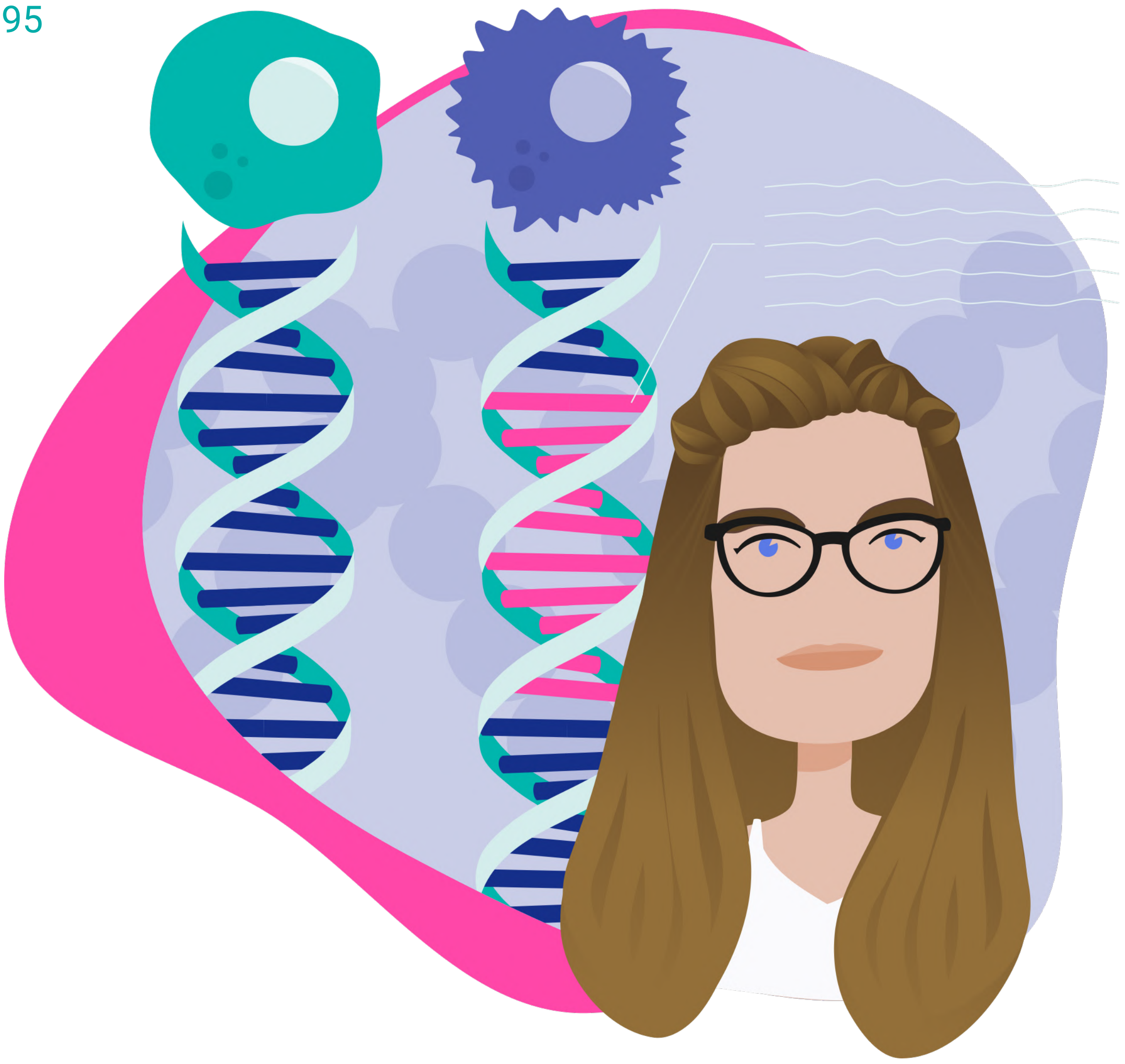

“Pentsamendu zientifikoa buru bitxien tresna unibertsala da, munduak nola funtzionatzen duen ulertzeko aukera ematen diguna.”

Biologo konputazionala

EHUn biokimika eta biologia molekularrean graduatua eta bioinformatikan espezializatua. Teknika konputazionalak erabiliz, prostatako minbiziaren prozesu metastasikoen ezaugarri molekularrak ikertzen dihardu.

2025 • Iraila

1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

Jaiegunak: Euskal Herrian · Hego Euskal Herrian · Ipar Euskal Herrian · Araban · Bizkaian eta Gipuzkoan · Nafarroan

Margaret Crane

Indiana (AEB)
1941

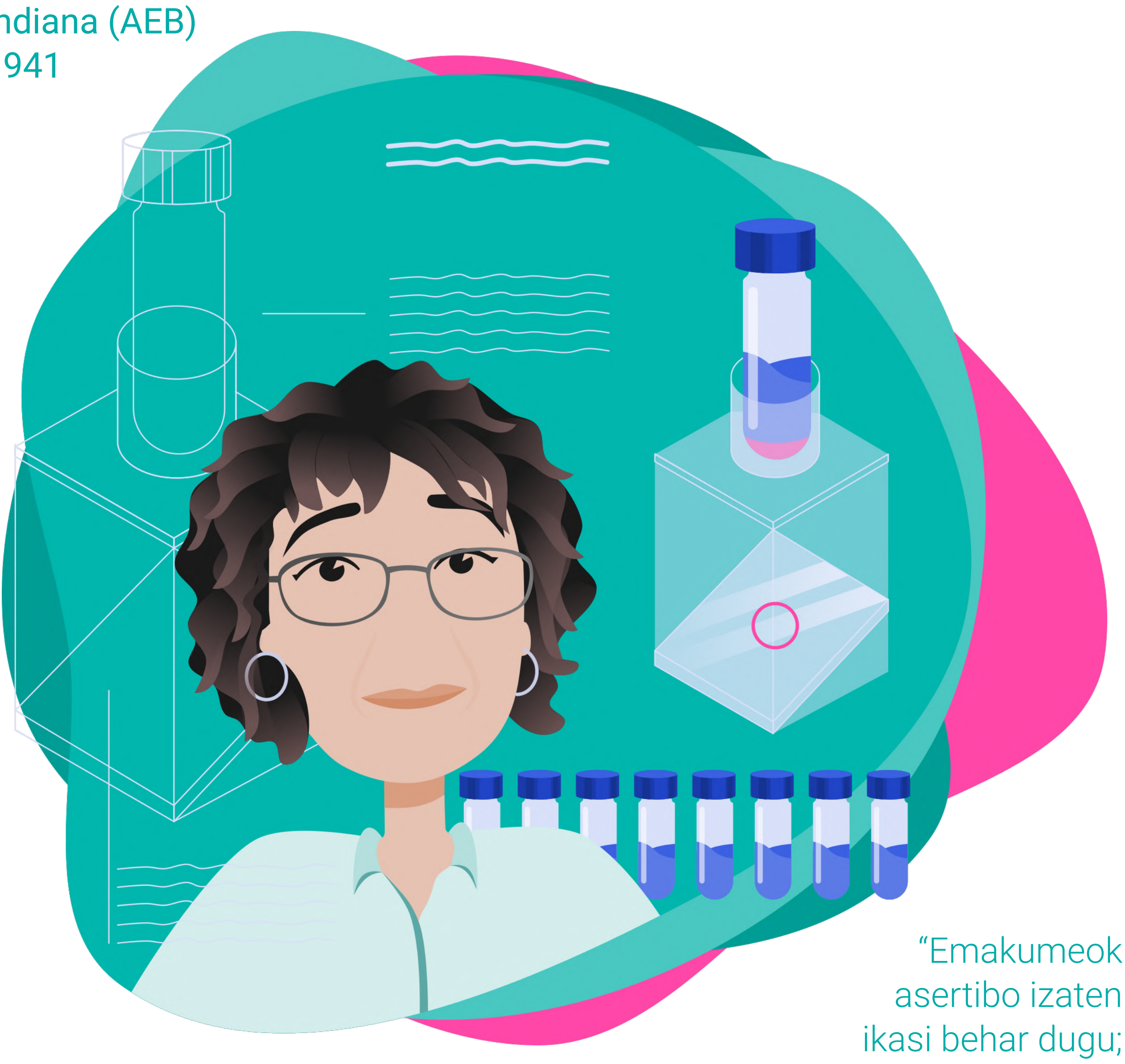

“Emakumeok
asertibo izaten
ikasi behar dugu;
nahiago nuke neure buruarengan
konfiantza handiagoa eduki izan banu.”

Publizista eta asmatzailea

Aurrekari zientifikorik izan gabe asmatu zuen emakumeek etxean egin zezaketen haurdunaldi-testaren lehen eredua. Garaiko enpresariek ez zioten erabilgarritasunik ikusi, eta asmatzaileak dolar baten truke egin behar izan zien uko bere egile-eskubideei.

2025 • Urria

		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

Jaiegunak: Euskal Herrian — Hego Euskal Herrian — Ipar Euskal Herrian
Araban — Bizkaian eta Gipuzkoan — Nafarroan

Patricia Rodriguez Brennan

Bogotá (Kolonbia)
1971

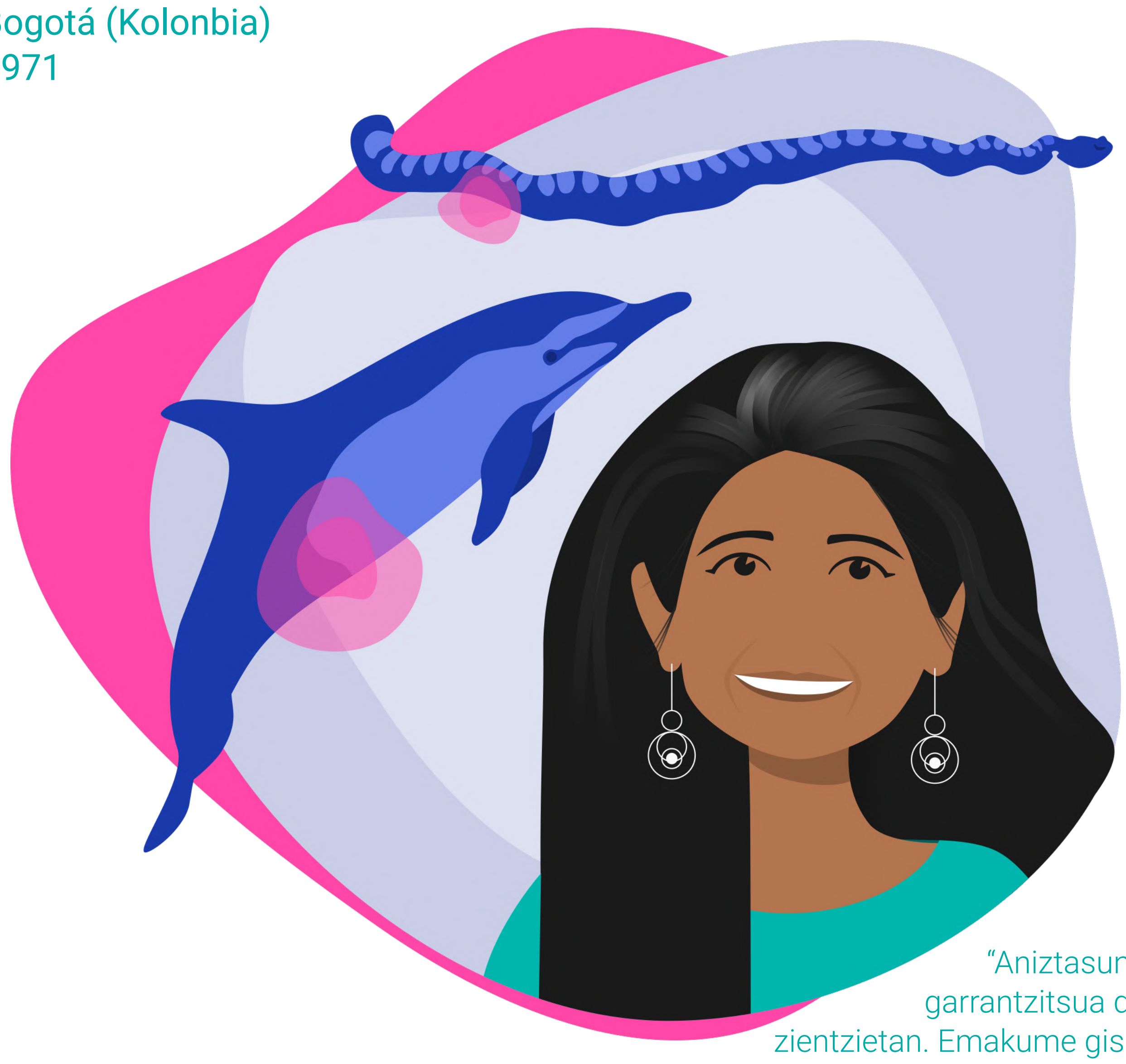

"Aniztasuna garrantzitsua da zientzietan. Emakume gisa, galdera batzuk egin ahal izan ditut ikuspegi oso beharrezkoa eman diotenak emakumeen ugalketa-biologiari buruzko gure azterketari, eta hala ezagutzaren hutsune batzuk bete ahal izan dut."

Biologo ebolutiboa

Animalia ornodunen, bereziki emeen, genitalen morfologiaren koeboluzioa aztertzen du. Historikoki tabua izan den gaia ikertzen duenez, ikerketak AEBko komunikabideen arreta handia jaso izan du, aldeko zein kontrako jarrera nabarmenak.

2025 • Azaroa

					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

Jaiegunak: Euskal Herrian, Hego Euskal Herrian, Ipar Euskal Herrian, Araban, Bizkaian eta Gipuzkoan, Nafarroan

elhuyar
ezagutuz aldatzea

Dorotea Barnés González

Iruñea (Nafarroa)
1904-2003

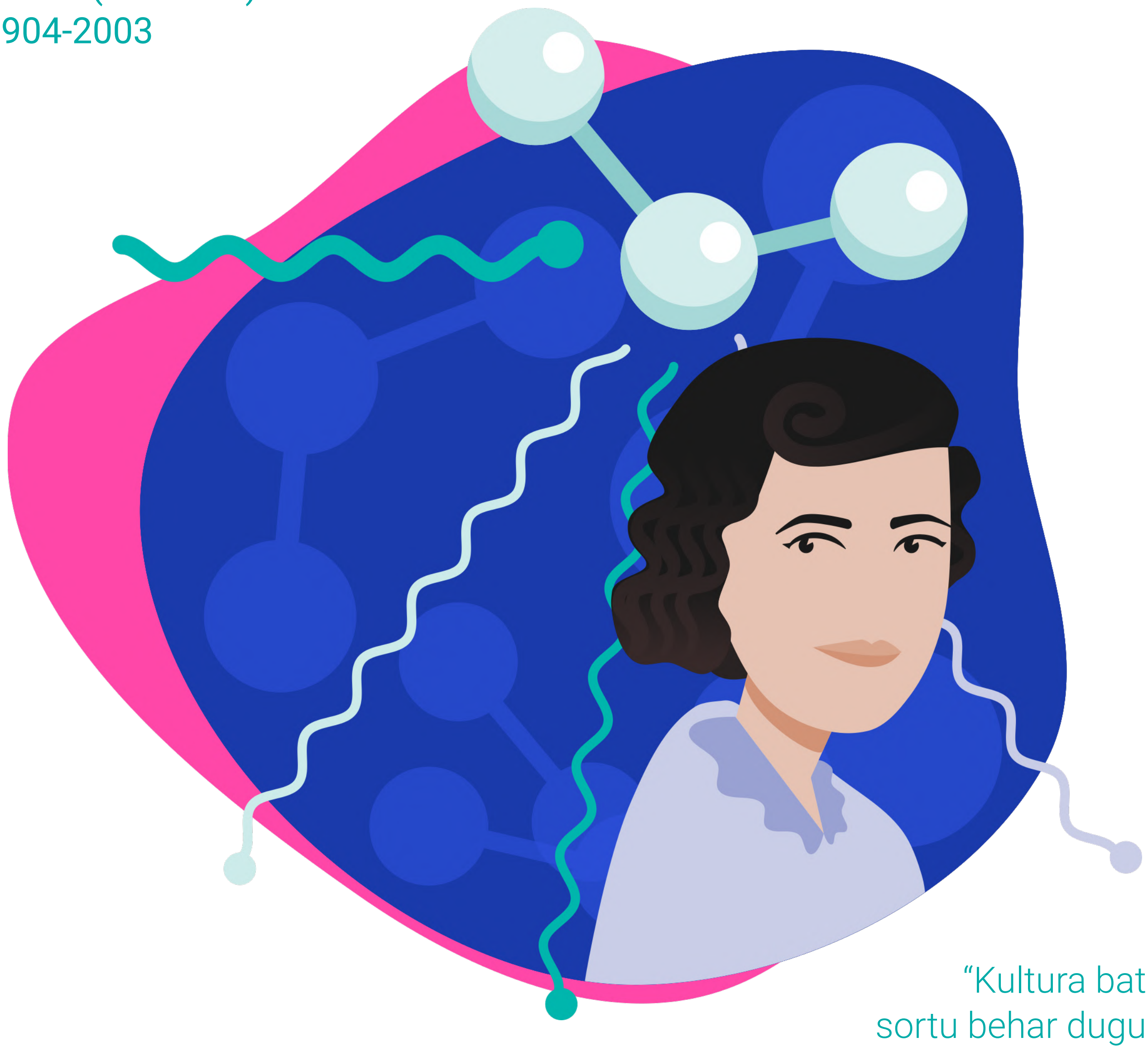

"Kultura bat
sortu behar dugu
emakumeontzat, ez hobea ez okerragoa
orain artekoa baino; desberdina, femeninoa."

Kimikaria

Iberiar penintsulan, aitzindaria izan zen substantzien egitura kimikoa identifikatzeko balio duten teknika espektroskopiko aurreratuak erabiltzen. Gerra Zibilean Frantziara erbesteratu zen. Itzuli zenean, irakaskuntzarako ezgaitu zuten erregimen frankistak, eta, senar despota tarteko, ez zuen ikertzen jarraitzerik izan.

2025 • Abendua

1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

Jaiegunak: Euskal Herrian · Hego Euskal Herrian · Ipar Euskal Herrian
Araban · Bizkaian eta Gipuzkoan · Nafarroan

elhuyar
ezagutuz aldatzea

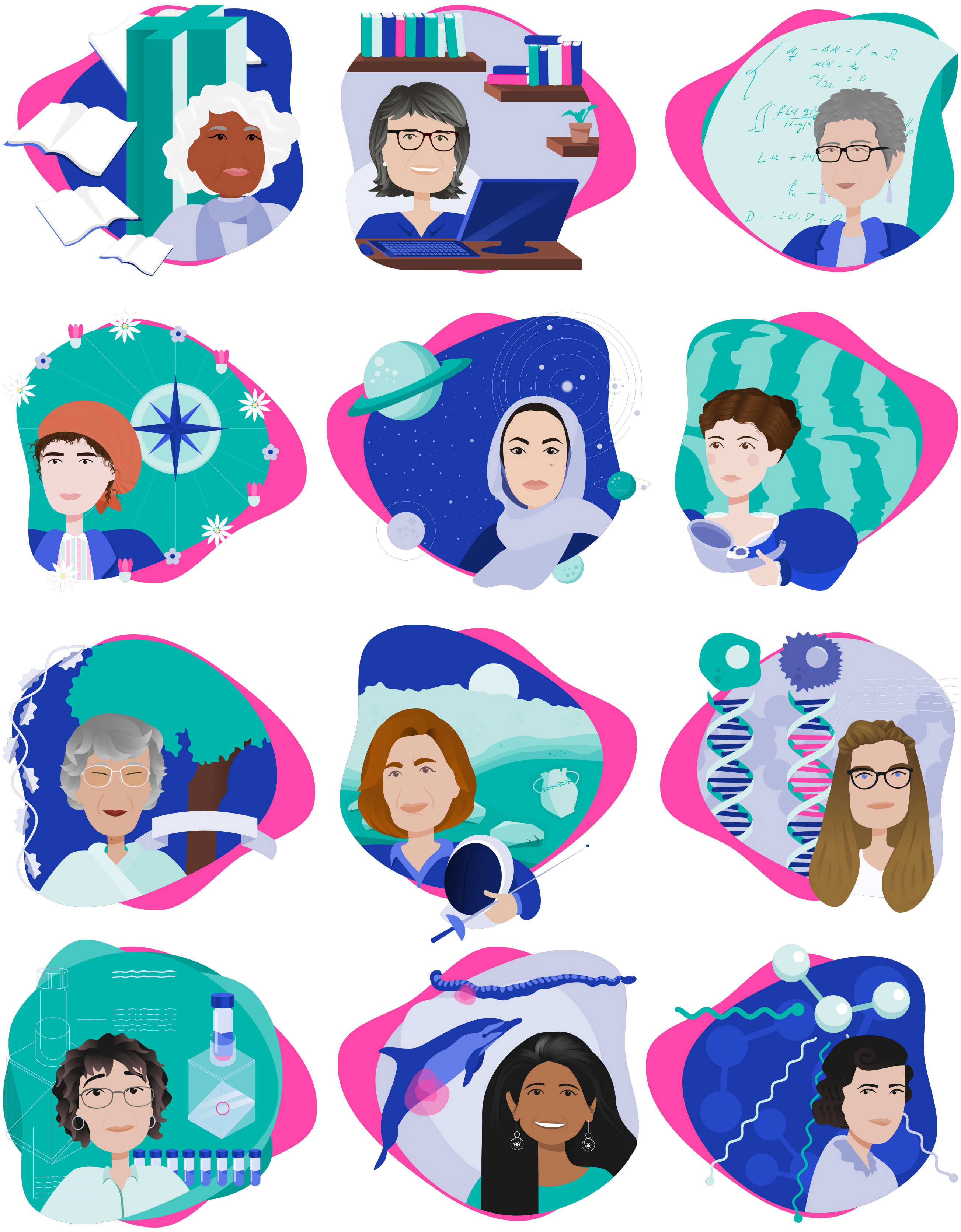

Ikasmaterial honek Hezkuntza Sailaren Onespena du: 2024/10/14
Lege-gordailua: D 00847-2024
ISBN: 978-84-129038-1-2
Egilea: ©Elhuyar
Ilustratzailea: Izaskun Alberdi Landaluze

elhuyar

ezagutuz aldatzea